

Hamassız Gazze Planı Arapların da İsteddiği bir Gerçek mi?

Gazze Savaşı 3. ayına girerken yakın dönemin en acımasız katliamlarına şahit olunmaktadır. 7 Ekim'den bu yana, İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırıları acımasız bir şekilde artarak devam etmektedir. Gazze savaşı ABD ve İsrail'in tahmin edemediği bir sürece evrildi. Netanyahu beklediği başarıyı hala elde edemedi. Savaşın uzaması ile İsrail tahminlerin ötesinde ciddi askeri kayıplar vermeye devam ediyor. İsrail'in Yedioth Ahronoth muhabiri Ariel Shimon, İsrail'in savaştaki kayıplarını araştırınca gazetesinden kovuldu. Shimon'un elde ettiği bilgilere göre İsrail ordusunun kayıpları 250'den fazla asker ve subay tamamen kör olurken, 3.700 asker ve subay kalıcı olarak sakat kaldı. Shimon'un yayınladığı verilere göre 3.850 İsraili asker ve subay öldü. Rehabilitasyon Bölümü'ne günde yaklaşık 60 yeni yaralı kabul edilmektedir. İsrail'in maddi kaynakları tüm tahminleri geçmiş durumunda. Fakat İsrail ciddi kayıplar yaşarken, bu durum İsrail savaş hükümetini daha da saldırganlaştırıyor. Görünen o ki, Netanyahu savaş kabinesinin halka sunacağı bir başarı hikâyesine ihtiyacı var. Bu başarı hikâyesini yazmak ve görünür bir zafer elde etmeden İsrail ateşkesi konuşmak dahi istemiyor.

İsrail'in kadın ve çocuk ayrımı gözetmeksizin gerçekleştirdiği katliamlara karşı dünya genelinde yeterli tepkinin verilmemesi, uluslararası toplumun içinde bulunduğu çıkmazı göstermektedir. ABD'nin insani sebepler nedeniyle Gazze Şeridi'nde acil ateşkes çağrısında bulunan tasarıyı Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda (BMGK) ikinci kez veto etmesi küresel siyasette karmaşık bir süreci alevlendirmiştir. ABD'nin BM'de ikinci kez ateşkesi reddetmesi büyük diplomatik bir çelişki oluşturulmasına rağmen, İsrail'in baskılarına boyun eğmek zorunda kalmıştır. Netanyahu hükümeti gibi ABD de Gazze teslim olmadan ateşkes istemediği anlaşılıyor. Diğer yandan Mısır refah kapısı Gazze'nin insani yardıma olan ihtiyacını hala çözebilmiş değildir.

Diğer yandan Hamas'ın Siyasi Büro Üyesi İzzet er-Rişk, ABD'nin BMGK'de Gazze'de acilen insani ateşkes talep edilen karar tasarısının vetosuna ilişkin; ABD'nin ateşkes kararının çıkmasını engellemesi, işgalci İsrail'in halkımızı öldürülmesine doğrudan katılım ve daha fazla katliam ve soykırım yapılması için bir çağrıdır ifadeleri kullandı.

İslam ülkeleri heyeti ise şimdilik sadece ABD'nin Gazze'de ateşkes talebini veto etmesinden rahatsız olduklarını dile getirebildiler. İslam ülkeleri iki devletli çözüme yol açacak gerçek bir siyasi atmosferin oluşturulması, ilgili uluslararası kararlara uygun olarak 1967 sınırlara Filistin Devleti'nin kurulması vurgusunu tekrarlamaktadırlar. Filistin davasının bölünmesini kabul etmediğini, Gazze Şeridi'nin geleceğinin, Filistin davasından ayrı ele alınmasını reddettiklerini belirtti. ABD Dışişleri bakanı Blinken ile bir araya gelen heyette, Dışişleri Bakanı Hakan Fidan, Suudi Arabistan Dışişleri Bakanı Faysal Bin Ferhan, Ürdün Dışişleri Bakanı Eymen es-Safedi, Mısır Dışişleri Bakanı Semih Şukri, Filistin Dışişleri Bakanı Riyad el-Maliki yer aldı. Arap ve İslam ülkeleri heyeti, 18 Kasım'dan bu yana Gazze'deki saldırıların sona ermesi çerçevesinde uluslararası bir fikir birliği oluşturmak amacıyla BMGK'nin 5 daimi üyesinin başkentlerinde temaslarda bulunuyor. Heyetin diplomatik temaslarının Gazze'ye kısa vadede istenilen bir neticeyi elde etmezse de İslam ülkelerinin ortak bir tutum sergilemeleri önemlidir. Gerçek çok açıktır, Arap ligi ve İslam işbirliği teşkilatı henüz Gazze ve Filistin sorununda somut bir politika ortaya koyabilecek inisiyatife (güce) sahip görülüyor. Arap ülkeleri Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Mısır ABD ve İngiltere'nin kurgulanan normalleşme ve yüzyılın anlaşması planına sıcak bakarak bugün Gazze de yaşanan katliamlara zemin hazırlamıştır. Bununla birlikte İslam ülkeleri heyeti somut ve cesur yaptırım kararları almadığı sürece Gazze'nin akıbeti Bosna'ya benzeyebileceği tecrübe ile sabittir. Öte yandan İsrail medyasında ise Arap ülkelerinden Suudi Arabistan ve BAE gibi bazı ülkelerin Yemenli Husiler'e karşı güçlü bir askeri harekâta hazırlandıklarına dair haberler paylaşılıyor.

Türkiye ise dün Bosna'nın yaşadığı soruna bakış açısı ile bugün de aynı tarihsel kararlılıkla Başkenti Doğu Kudüs olan egemen bağımsız bir Filistin devletinin bölgenin barış ve istikrarı için şart olduğuna yürekten inanan bir tavır savunmaktadır. Dışişleri Bakanı Hakan Fidan'ın Gazze meselesinin artık giderek bölgesel bir krize dönüşmeye başladığı uyarısında bulunarak, "Sorun artık İsrailileri ve Filistinlileri aşılıyor. O yüzden bölgesel devletler, sorunu sahiplenmeli ve sorumluluklarını bilerek hareket etmeli" sözü, acil bir uluslararası Gazze Zirvesine daha ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

Gazze'de Bosna Daytonu Modeli: Arap Ülkeleri'nin Onayıyla Hamassız Yönetim

Gazze’de sürmekte olan katliamlar 1992 de Avrupa’nın göbeğinde 3,5 yıl boyunca katledilen Srebrenica katliamını hatırlatmaktadır. Bugün Gazze halkı, 1992 Bosna savaşı ve 2011’den beri devam eden Suriye savaşından daha ağır koşullarda cezalandırılıyor. Bosna ve Suriye savaşlarında en azından sivil insanların güvenli bölgeleri vardı. Yaralılarını tedavi edecek, gıda ihtiyaçlarını sağlayacak nefes alacakları imkânlarla sahiptiler.

Gazze’deki insani kriz Bosna’yı da geride bırakarak siyasi olarak ise Bosnalaştırılacağı anlaşılıyor. ABD ve İngiltere’nin üzerinde çalıştığı tam olarak “Bosna Dayton” planına benzemese de buna yakın bir alternatif proje üzerinden Arap ülkelerine baskılar yapıldığı ifade ediliyor. Hamassız bir Gazze planı birçok Arap ülkesi tarafından da kabul ettiği bir gerçekliktir. Öyle anlaşılıyor ki ABD’nin Arap ülkeleri ile birlikte Filistin ulusal hükümetini ikna etmek için üzerinde yoğunlaştığı bir “Filistin Daytonu” planı hazırlanıyor.

Barışı Uygulama Konseyi Bosna-Hersek için imzalanan Dayton Anlaşması sonucunda oluşturulan ve antlaşmanın uygulanmasını sağlama amacı güden uluslararası bir konseydi. Sonuç olarak bu anlaşma 30 senedir Bosna Hersek üzerinde yaşayan halkların siyasi sosyal kültürel ekonomik hayatını felç etmiştir. Dün Bosna halkına ölümü gösterip sıtma ya razı eden ABD ve Avrupa ülkeleri bugün Gazze de Filistin halkına ölümü gösterip sıtmaya razı etme çabaları olarak görmek gerekir. Nitekim BM Genel Sekreteri Antonio Guterres, Güvenlik Konseyi’nde düzenlenen acil Gazze oturumundaki açıklamaları Gazze’de sürecin Bosna devletine dayatılan Dayton planına benzer bir sürece doğru gittiğini gösteriyor.

İsrail işgal devleti coğrafi olarak Mısır Ürdün Suriye ve Lübnan’ın çemberi altında olmasına rağmen komşu Arap ülkelerinin tepkisizliği ve cesaretsizliği tarihi Filistin topraklarını adeta yok etmeye mahkum etmiştir. Suudi Arabistan, BAE, Mısır ve Ürdün Filistin sorununun ABD ve İngiltere’nin gölgesinde çözülmesinden yanadır. Başkenti Doğu Kudüs olan bağımsız bir Filistin devletinden en çok bölgenin baskıcı Arap devletleri korkmaktadır. Bu plan Gazze’nin kuzeyini Güneyden kopararak elde edeceği toprak parçasıyla Hamasın gücünün kırıldığı zayıf bir Gazze yönetimini içeriyor. Bugün Gazze’nin yaşadıkları Bosna’ya ne kadar benziyor. Fakat ABD ve İngiltere İsrail’e zorla bir başarı hikâyesi elde etmesi için zaman kazandırma peşindedir. Üzücü olan dün Avrupa’nın ortasında katledilen Bosna Müslümanlarına yardım elini uzatan Arap ve İslam ülkeleri bu gün yanı başında katledilen Filistinli kardeşlerine bir çuval unu ulaştırmaktan aciz olmalarıdır.

Gazze’ye Destek Eylemleri Devam Etmeli

Avrupa ve Doğu toplumlarının üniversite, sivil toplum ve siyasi kurumların protesto ve aktivitelerin sürekliliğini sağlamak her şeyden önce kutsal bir görev olarak görülmelidir. Zira Filistin’i destekleyen vicdan sahibi insanların bu süreçte ABD ve İngiltere’ye rağmen yalnız başına direnmesi kolay değildir. Gazze katliamlarına en gerçekçi itiraz Batı dünyasında vicdanlı insanların ve antiemperyalist siyasi liderlerin eylemleri idi.

İslam Ülkelerinin sivil toplum ve siyaset mekanizmaları Arap birliği ve İslam İşbirliği teşkilatının yeniden yapılandırılmasını tartışmaya açılmalıdır. Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın adil bir dünyanın ABD ile gerçekleşmesi mümkün olmadığı, BM için “Dünya Beşten Büyüktür” sözü çok değerli görülmelidir. Ancak önce İslam dünyasının maddi ve manevi potansiyeline sahip olan İT’nin yeniden yapılandırılmasını tartışmaya açılmalıdır. Gazze katliamları Dünya beşten büyüktür anlayışının ne kadar önemli olduğunu göstermiştir.

Gazze’nin son umudu düşük yoğunluklu olsa da Lübnan cephesinin direnciydi. Fakat Arap ülkelerinin desteği olmadıkça Lübnan ve Yemen’in tek başına direnişinin bu yaraya merhem olamayacağını unutmamak lazım. Ayrıca İran’ın ABD ile belli bir angajman kuralları karşılıklı bir anlaşmanın olduğu için Lübnan cephesinin açılması pek olası görünmüyor.

Gazze Krizin Küresel Siyasete Etkileri: BRİCS’in Çıkmazı

Küresel güç dengeleri kapsamında Rusya'nın Batıya karşı Avrasya jeopolitik tezi bir türlü meyvelerini veremedi. Brezilya, Rusya, Hindistan, Çin ve Güney Afrika'dan oluşan BRICS, ülkeleri Batı'nın küresel finans sistemi üzerindeki hakimiyetine meydan okumayı amaçlayan bir yapılanma, aslında önemli bir denge paktı olabilirdi. Rusya, 2023 başında Arjantin, Mısır, İran, Etiyopya, Suudi Arabistan ve BAE'den oluşan altı ülkeyi gruba katılmak üzere davet etme kararı almıştı. Ancak Gazze krizi Arjantin'in yanısıra BAE, Mısır, Suudi Arabistan ve Hindistan'ın ABD ve İsrail yanlısı politikaları hayal kırıklığına sebep olmuştur.

Rusya Çin ve İran'ın batıya karşı düşündükleri savunma politikalarının bugün etkili reel bir karşılığı yok. Sadece Rusya'nın bu savaşın başından beri Ukrayna cephesinde rahat bir nefes aldığını görüyoruz.

Sonuç olarak Gazze katliamların ortaya çıkardığı önemli bir realite bugün Rusya, İran ve Çin in İsrail ve ABD'ye karşı küresel anlamda beklenen caydırıcılığı gösterecek potansiyele sahip olmadıkları görülüyor. Bunun temel sebebi, Çin in Doğu Türkistan, Rusya'nın Suriye Mısır, Balkanlar ve Afganistan politikası, İran'ın ise Suriye ve Orta Doğuda yürüttüğü politikaların ulusal çıkar merkezli şekillenmesinden kaynaklanıyor. Bu da söz konusu ülkelerin Gazze siyaseti insani ve hukuk merkezli olmaktan çok ABD ile rekabet bağlamında araçsallaştırılmasıdır.